

נתינת כשרות למטבחים המשתמשים בירקות עלים שלא מגידול מיוחד

אותיות 1234567

ב"אמונת עיתך" גליון 36 הובאו דברי בעניין ירקות ללא חרקים ובעניין אבקת חלב כהמשך למאמרו של הרב עמיחי בגליון 34. וכיון שראיתי שחברי לא הסכים עמי ונשאר בעמדתו כי אבקת חלב נקרים מותרת מעיקר הדין ורק בעל נפש יחמיר, ולעומת זאת בנושא ירקות עלים עמדתו כי אין לתת כשרות לירק רגיל שלא גדול בשיטת גידול מיוחדת או עבר טיפול מיוחד (גליון 36 – תגובה לתגובה), ואני לא כן עמד עעל משמרתי עמדודה, שמצד אחד יש באמת הפרזה לקולא בנושא אבקת חלב, ומצד שני הפרזה לחומרא בנושא ירקות עם חשש חרקים, ארוחיב מעט את הירעה על מנת להבהיר את דברי, ועל מנת שלא אהשבד בשתיكتי כחזר בי ממה שכתבתי. ואפתח בירקות עלים וב"ן אשלים בנושא אבקת חלב בגליון הבא.

א. הקדמה

אין חולק על כך שאסור לאכול חרקים, תולעים, כנימות או תריפסים אלא רק בטעם שרבים ככלם שרצו בארץ ונאסרו מדין שרע הארץ. פשוט וברור גם שאף אחד לא העלה בדיתו להתריר לatable במידה قريب או כרובי בתריפסים או כנימות לתוספת בטעם או עניין, ולא בכך עוסקים דברי. אני מסכימים גם שאין להתריר לאכול או לחת כשרות לכروب או כרובי נגעים בטעם לשום מלאים בתריפסים או כנימות. ולענין זה אני מסכימים כי הדעות להתריר הנן דעתו יוצאות דופן בהלכה ואין מקובלות למעשה.

השאלה והדיון בהם עסקו ועסקו דברי הנם אך ורק – האם יש מקום להתריר לאכול או להשתמש בירקות שהשרצים לא נראים ולא ניכרים בהם בעיליל, והאוכל אינו מודע ואינו רואה את התריפסים והכנימות שאולי נשארו מוסתרים בירקות, וכמובן אין הוא מעוניין בהם והם אף מאושים בעיניו מכל וכל. דהיינו, הדיון הנו לגבי כרובייה, שמיר, או כروب שגדל בגדיל רגיל, ובאותה מידה גם לגבי תות שדה, בצלירוק או תאנים מיובשות המוחזקות בונגינות גבוהה, ובבדיקה שטחית לא נמצאו בהם חרקים או תריפסים, ועליהם כתבתי (ולכן הבאת תימוכין מדברי פוסקים ואחרונים רבים) שאע"פ שסביר להניח שבבדיקה יסודית יותר, או ע"י בקיאים יותר אולי כן היו מצויים בהם תריפסים או כנימות – אין להימנע מלהת חסר רגיל (לא מהדרין) למשתמש בהם, למרות שיתכן מאד והם אינם נקיים לחלוtin מגניות, מכיוון שיש למתיירים על מה שיסמכו, ואי אפשר לומר שמדובר במוצר לא כשר בעיליל.

כדי לבירר וללבן נושא זה עליינו להיכנס לעובי הקורה בהלכות تعدובות, כאשר השאלה היא – האם ניתן לומר שגם אם יש חרקים בירק הם התבטלו

ברוב ההיתר יש להתיר את השימוש בירק מבלי לחושש לחרקים שאולי מסתתרים בתוכו.

כגンド האפשרות לסוך על דיני ביטולים במקרה כזה עומדים לכואורה שני טיעונים ונימוקים כבדי משקל – האחד שם החוקים ניכרים אין זו תערובת כלל והרי זה כacula האיסור בעין ואין כל מקום לדבר על תערובת, ואם מדובר בשруч הארץ יש בכך איסור תורה גמור. והשני, אף אם נאמר שמדובר בתערובת, הכלל הוא שבריה אינה בטילה בתערובת ומילא התערובת יכולה אסורה מהדין.

להלן בהמשך הדברים אשתDSL להוכיח ראשית כל, שבדרך כלל מדובר בתערובת ואין זהorch נחשב כacula האיסור בעין. לאחר מכן – במקרים בהם האיסור ניכר ואין להחשיBO כמעורב בהיתר – האם יש בכל אופן מקום להשתמש בו בדרך שהאיסור שוב לא יהיה ניכר, או האם יש כאן שאלת מבטל איסור לכתילה. לאחר מכן,ណון בדיוני התערובות הללו, ואמנה את הנימוקים להתרין או בಗל הדעות שלא מדובר כאן בבריה או גם למatters שכנן מדובר בבריה. בהמשךណון במעטם של ירקות שלא נבדקו כל צרכן, ולסינום, נראה כי המזיאות בה אנו דנים והשאלה שהועמדה בראשית הדברים, במיוחד במקרים בהם אין כל וודאות שמעורב איסור בירק, מבוססת ומעוגנת ביסודות היתר איתניים, ומילא ע"פ שיש מקום ואף ראוי למחמירם ולמהדרים להדר, הרי שורת הדין מחייבת שלא לשלול כשרות גם ממי שאין נזהרים בשימוש בירק מגידול מיוחד או מירק שלא עבר טיפול ובדיקה יסודים ביותר, והם מסתפקים בניקוי ובדיקה מסורתיים, שאנשי המקצוע מעמידים שאין בהם די כדי להבטיח הסרת כל השרצים במקרים של נגיעה, מכיוון שלמרות זאת, יש להם על מה ועל מי שיסמכו.

ב. גדרי תעוזבת

השאלה הרשונה כאמור היא – האם מדובר בתערובת. לדעתינו, פשוט שאע"פ שניתן למצוא את החرك על גבי הירק בחיפוי מדויק וע"י בקי בכך הרי שams החرك לא נראה ולא ניכר בהדייא ויש צורך במאץ רב על מנת לגלוותו, וכפי שאנו קורא כאשר מדובר בתפקידים וככימות המצויים בקרוב כרוביית ושאר ירקות העלים – הרי שהדבר נדרש לתערובת, ולא כפי שכותב הרב עמייחי בתגובהו לדברי. ולכך אביא מספר הוכחות פשוטות.

ראשית, הדבר מוכח פשוט מכל הדיוון בנושא חרק שנפל למרק או לירקות ואבד בהם שדנים לאסור את התערובת מדין בריה שאינה בטילה (י"ד סי' ק סע' ג), ומשמעות הדבר נחשב לתערובת ואם לא היה מדובר בבריה היה האיסור בטל, ע"פ שברור שבבדיקה יסודית ופרטנית, ובוודאי שע"י בקיים, לא ימלט שהחرك, אם נשאר בשלמותו, יימצא שהרי אין הוא ממין הירקות והמרק בהם אבד. עוד קודם לנו מוכח הדבר מכל המזיאות של תעוזבת יבש ביבש מין שלא במיןנו, שלכאורה ניתן היה לפחות במאץ להבחן באיסור שהרי

איןנו ממין ההיתר. ויעוין בספר "מנחת כהן" (ס' התערבותות ח'ב פ"ב) שכתב שמא בספר איסור והיתר (כלל נג דין ח) שמסביר מדוע הרמב"ם ורבנו ברוך (בספר התרומה) פסקו שיבש ביבש בטיל חד בתרי רק במין במיינו ואילו בשאיינו מינו בעין שישים, ועל כך כתב באיסור והיתר:

אחר ההפצתו^ו וחתנים מושום דמיין בשאיינו מינו חמיר יותר לפי שנקרה דבר שיש לו תקונה

שיכול קצת להכיר האיסור ולהטיירו, ומ"מ בטל בשישים דמאיור שהוא כ"ב

מושעת ואין מוצאו נקרה ספר דבר שאין לו תקונה.

ובהמשך הפרק זו ה"מנחת כהן" באיזה מקרה נחשב לתערובת יesh ביבש מין בשאיינו מינו וכותב שם בין השאר (והובאו דבריו גם בדרכי תשובה) "שם נפרק האיסור לחתיכות קטנות ואין האיסור ניכר בתוך הרויתר" נחשב לתערובת. וזאת, אף פ' שפנטז ^{אחר ההפצתו} וברור שככל בקי בעבודה מוצמצת, לא יותר מזו הנחוצה לצורך בדיקת כרוב או כרובית מתריפסים וככיניות, יכול להפריד בין שני המינים השונים זה מזה. עם זאת, אם הדבר לא ניכר בהדייא, וכי כי שהמציאות בדרך כלל בדיקות עלים, נחשב הדבר לתערובת.

כל זאת במרקחה והאיסור אין ניכר בהדייא על גבי הירקות. לעומת זאת במרקחה בו רואים כרובית מלאה בתטריפסים הרי אף שיש קושי להפריד ולהוציא את התטריפסים מהכרובית, ככל אופן קשה להגדיר זאת כתערובת לעניין ביטול איסורים. אמנם הרשב"א כתוב שגם האיסור ניכר בהדייא על גבי ההיתר הרי שאם יש קושי להפרידו מעליו יש מקום לתתייחס אליו כתערובת ולהתирו ע"י ביטול ברוב. וכ"כ בתורה^ב (ב"ג ש") על מה שכתב הרמב"ם שהקום בחמאה אין בטל משום שאינו מעורב בה: "אינו מוחזר כלל שהbijtol ברוב דעתמא אין מצד שהמיינוט מתערב בתוך הדרבו שככל שאין אתה יכול לברור דבר מתוך דברו מבטלין ברוב". ומשמע מדבריו שגם במרקחה והאיסור ניכר כל שאי אפשר להפרידו מההיתר אין לאסור את רוב ההיתר מחמת האיסור המועט. וראה ב"י (י"ז ס"י כתו אות ג וט"ז יי"ד ס"י קד ס"ק א). אלא שמהרשב"א ניתן להוכיח רק שיש מקום להתיר גם איסור שניכר אם אי אפשר להפרידו, אך אין לכוארה הוכחה לגבי מקרה בו יש אפשרות תיאורטיבית להפריד את האיסור, אלא שזה מסובך וקשה, שייתכן ובמרקחה כזה גם הרשב"א יודה שגם מדאוריתא אין ביטול^ג.

1. לגבי שני מיני זרעים שונים שנתערבו ורוצה לזרען שניינו שיש למעטן עד שייהיו פחות מאחד בכ"ד ואז מותר לזרען, ואין צורך לטrhoת ולהוציא את כל הזרעים האחרים (כלאים פ"ב). ומשמע שם לכוארה, שנחשב לתערובת ע"פ שניתן להכיר ולהבחין בין מין למין, ומסוגיה זו נראה, שהעובדת שמדובר בטורה גורמת לכך שהדבר יחשב לתערובת והמיינוט בטל, שהרי לכתילה בודאי שאין לזרע שני מינים שונים גם אם יזרע מין אחד בכמות שתתבטל, והדבר הותר רק אם המינים התערבו. והעירני יידי הרי"צ רימון שלמעשה הדברים מפורשים בש"ת הרשב"א (ח"א ס"י רנט) "דא אפשר שלא יצא בשדה פרידה אחת ממן אחד ותאסור את הכל או שיבورو ביד כל זרע אשר יזרע. ולא ניתנה תורה למלacci השרת. והלך כל שנתערב בטל ומותר לזרען לכתילה ואין אסור משום זרע כלאים". משמע, שגם במרקחה של דבר הניכר שניתן להפרידו בטרחה מסוימת דעת הרשב"א שנחשב לתערובת.

סעיף זט' 37

יום"מ בנד"ז שהחרקים לא ניכרים להדיा וקשה למוסכם – נחשב כתערובת וכדלויל.

ג. שאלת אין מבטלין אישור לכתילה

בhalcolot pesach (ש"ע סי' תנג) מצאנו שכטב הרמ"א שמותר לטחון ולאפות מצות מהיטים שמעורבות בהן חיטים מצומחות שנן חמץ גמור. פשוט וברור שם שניין לזהות את החיטים המצומחות ולהוציאן, שכן מעל לאחד בשישים יש לפחות באופן שהיה בודאי שישים בחיטים הקשרות נגד החיטים שהחמיזו. וכן גם כותבים האחرونים שהחיטים המצומחות אינן בטלות ברוב החיטים הקשרות מכיוון שהן ניכרות בעלייל. ואע"פ כן התירו לטחון את החיטים יחד עם החיטים המצומחות ולערben ולבטלן, וראים שלא מתריחים להוציא את החם מהתערובת, אוצר החכמה כאמור מחתה שקשה לבורן אע"פ שבבודאי הדבר אפשרי. וטהינה זו איננה נחשבת לביטול איסורים לכתילה, מכיוון שככל כוונתו לטחון ולא לבטל (שער הציון וכ"כ בפר"ח). או כפי שגדירים זאת אחرونים אחרים שמחמת הטורה אין הדבר נחشب לביטול איסור לכתילה, אלא לביטול כדי עבד אע"פ שניין לטרוח ולהוציא את האיסור מתוך ההיתר (מנחת שלמה סי' סא אות ב) וכיווץ² בפמ"ג (מובא בפ"ת סי' צט ס"ק ד).

מסקנה הדברים היא, שגם במקרה שדוains בברור שיש חרקים אסורים, וכן לא מדובר בתערובת, וממילא, אסור לאכול את הירק במצבו זה, בכל אופן, אם הוצאה החרקים כרוכה בטרחה רבה, מותר לטחון את הירק ולבשלו, או להשתמש בו באופן כזה שהחרקים שוב לא יהיו ניכרים (כגון בסלט בו יש גם גרגירי פלפל כמו וכדומה), וע"י כך לבטלם ברוב היתר (כמוון, בתנאי שגם נתגבר על בעיית בריה שאיננה בטילה וכדלהן).²

ד. האם יש מקום להטייר ירך שנתעדבו בו מיעוט תריפסים או כנימות

השאלה הנוספת שיש לדון בה היא האם יש להרקים דין בריה. בשאלת זו, שלא כמו בשאלת הקודמת, אני מודה כי הדעה הרווחת היא שהתערובת נאסרה מחמת שמדובר בבריה. אלא שמצד שני, אם בשאלת הראשונה הדיון היה במישור של חשש לאיסור תורה, הרי שבעשלה הנוכחית הדיון הנו במישור של איסור דרבנן מכיוון שנקטין לדינה שמדאוריתית גם בריה בטילה בתערובת היתר (ר' למשל עראה"ש סי' ק סע"ב). ולמרות שהדעה המקובלת בשאלת הנוכחית היא שיש לאסור את התערובת מחמת דין בריה, מצאנו פוסקים רבים, חשובים ומקובלים שמצדדים להלכה שלחרקים קטנים ומאוזים אין דין בריה, ויש מקום לפסוק כמוותם להקל, מכיוון שכאמור מדובר באיסור דרבנן, וכמו"כ קי"ל,

2. ומצאתи שהחביב להוכיח ולבסס זאת בשוו"ת צמח צדק (י"ד סי' ע) שהתבוסט אף הוא על המשנה הנ"ל מכלאים וכן הביא מקורות נוספים, שהם הסיק (ריש ס"ה): "ולענ"ד נראה כמה ראיות שהדבר מתבטל אפילו אם ניכר קצת כל שאין אפשר לבררו או אפילו רק טורח גדול".

שבמרקָה ובו יש ספק (ולכארה ה"ה מחלוקת) אם דבר נחשב לבריה או לא יש להקל מכיוון שמדובר בספק דרבנן (ט"ז יו"ד סי' ק ס"ק א).

כפי שכותבי בדברי הקודמים מצאו ארבע סיבות בפסקים לכך שיש מקום לומר שהתריפסים הקטנים או הכנימות אינם נחשים לבריה³:

1. דבר שלא נראה בברור ובקלות לעיניים איינו נחשב לבריה לעניין שלא יהיה בטל (אג"מ יו"ד ח"ד סי' ב), ו"מנחת שלמה" (ח"ב סי' סא אות ב). והגורם פ"ז צ"ל אף הסתפק שאولي איינו אסור כלל⁴.

2. בריה שאינה נמצאת ואיןנה נאכלת אף פעמיים במצב עצמאי אלא תמיד מופיעה על עלים ופירוט איינה נחשבת לבריה חשובה שאינה בטילה ("משכנות יעקב" וראה בפ"ת יו"ד סי' ק ס"ק א).

דבר שנפשו של אדם קטן בו איינו בחשיבות בריה (ערוח"ש יו"ד סס"י ק וכותב סופר יו"ד סי' סג).

3. **שרצים איןם** בכלל בריה מכיוון שאינם אסורים מתחילה ברייתם אלא רק לאחר שרצו (פ"ת יו"ד סי' ק ס"ק א בשם כו"פ והביאו דבריו גם ערוח"ש, הגרם פ' והגרש"ז אויערבך צ"ל).

4. מכל הדיונים הרבים מאד בפסקים לגבי בעיות החרקים המוצאים לרוב, מטעם אישור בריה – בין בפסקים הנוטים להחמיר ובין בפסקים המנסים למצוא צדיי יותר – רואים שפשיטה כללם שמדובר בתערובת וכל הבעייה הנה שבריה אינה בטילה. ואף אחד מכל אוטם פוסקים רבים לא חשש לכך שלמעשה מדובר בחרקים שבמאם ניתן להכרים ולזהותם, ומילא אין הם נחשים למעורבים ואין בהם דין ביטול כלל.

כדי בדברי הגרם פ' לא יישמעו בדברי תימה גמורים יש מקום לבאר, שאולי כמו שמוסכם שشرط שלא נראה לעיניים איינו אסור כלל ולא נתנה תורה למלאכי השרת, כך אולי לדעתו תריפס או כנימה גם אם אפשר לראותם בקלות, אך אי אפשר להזות בזודות שהם שרע, בגין בלתי מזוינת, מבלי להבחן בתנויותם – יתכן וכך הם לא בכלל השרצים שאסורה תורה, מכיוון שאי אפשר לראותה בראייה רגילה שכן מדובר בשרע. ראה גם ב"שמירת שבת כהכלתה" פרק ג העරה קה מה שהביא הרב נוייברט בשם הגרש"ז אויערבך צ"ל לגבי כנימות שאם אי אפשר להבחן בחיותן וברוחשתן לא שייך כלל לכנותם בשם שרע השורע. כמובן, גם אם נראים בברור, אך לא ניתן להבחן שמדובר בשרע, אין הם נאסרים גם אם מומחים ייעדו שמדובר בשרצים גמורים. ודוק שם שהגרש"ז אויערבך צ"ל לא חזר בו מקביעה זו, אלא רק העיר כי מה שפשיטה לו לא היה פשוט לבאי ביתו של החזו"א, וכן שנודע לו כי המיציאות היא שניתן להבחן קצת בראשה לפני התיקמות קליפה המגן, ולא ברור אם כתוצאה מעדות זו harus גם הגרש"ז אויערבך לחשש החזו"א או נשאר בעמדתו לעניין כנימות למרות מידע חדש זה. בכל אופן לגבי העיקרון שכאשר לא מבחינים בראשה אין זה בכלל שרע אסור בודאי לא חזר בו. דהיינו, מה שמוסכם וברור הוא שרע שלא נראה לעיניים איינו אסור, מה שמוסיף הגרש"ז אויערבך שגם בשרע שנראה בברור כגון כנימות, אם לא ניתן להבחן בחיותו ורוחשתו אין אסור, ואם כך יתכן אולי גם לומר, שאם ההבחנה שמדובר בשרע מבוססת רק על מסקנה עקיפה וניסبية הנובעת מתוך זיהוי תנואה, ואם השרע יהיה מת לא יהיה ניתן להבחן בגין בלתי מזוינת ובראייה נורמלית שמדובר בשרע, אולי גם בכך אין איסור.

גם מבחןת סבירה נראה לומר שאין לתריפסים ולכニימות דין בריה, שהרי בריה נאסרה מלחמת חסיבותה, ודבר חשוב דעתו של האדם עליו ואינו דין שיתבטל באחרים (ראה "מנחת כהן" ספר התערכות ח"ג פ"א), ופשט שבמקרה דין מלחמת כל הסיבות הללו אין מדובר לא בדבר חשוב ולא בדבר שדעתו של האדם עליו (וכן נימק את הדברים הגרש"ז אויערבך בתשובתו הנ"ל).⁵

בנוספ' לסבוריים שאין לתריפסים ולכニימות דין בריה, מצאנו גם מי שסבירים שאף אם כן מדובר בבריה שאינה בטילה בשישים, יש מקום להתריר את התערכות מכיוון שניין לטסמן על הסבוריים כי בריה בטילה ב-960 או ב-1200 (כו"פ' והביאו גם ערוה"ש).⁶

כמו"כ, יש לצרף את דעת הסבוריים שדבר פגום ופגום בטל גם כאשר מדובר בבריה **שהרי סוף סוף** מדובר בחוקים הפגומים את התבשיל, ראה צבי לצדיק (י"ד סי' קג ס"ק א) "משמען אדם פגומים בעצםם גם בריה בטיל ולפ"ז לא אדע למה החמירו כ"כ האחרונים בעניין זילבן ושאר חולנים הפגומים בעצםם הלא בטלים בשישים", וכן כתוב בפ"ת (סי' קא ס"ק ג) בשם "פנימים מאירות" שהבין כן בדעת הרמ"א, ויעוין גם ב"כתב סופר" (י"ד סי' טג), והובאו דבריו גם בדעת תורה למחרש".⁷

� עוד יש להוסיף גם את דעת הרמב"ם (וכן הביא משמו ומשם המרדכי גם האו"ה) שהוא דבריה אינה בטילה הוא רק בתערכות מין במינו, אך מין בשאיינו מינו גם בריה בטילה בשישים (ראה מה שז בעניין ב"מנחת כהן" ח"ג פ"א).

� עוד מצאנו הן בחז"א (י"ד סי' יד ס"ק ו) והן במנחת שלמה (ח"ב סי' סא אות ב) שמצויפים לקולא שוגם בריה אם לא נבלעה בשלמותה אלא נעלסה קודם לבלייה הרי מיד איבדה שם בריה וננטבלה. ובදעת תורה (י"ד סי' פד ס"ק ח) הביא מספר "כנפי יונה" (ובדומה גם מאחרונים נוספים), שמיד בתחילת הבישול האפייה או הצליה החוקים מתפרקם ומתחמיכים "דאל"כ לא מצאנו ידינו לאכול שם פט בקיין שכל הקמחים ובתי השואר שאצל האופים מותלו עינט".⁸

[1234567]

5. לגבי תריפסים יתכן וניתן לומר נימוק נוסף מודיע הם לא ייחשבו לבריה. אחד הנימוקים המרכזיים לאיסור בריה הוא שמכיוון שלענין מלכות אסורה התורה בריה אף שאין בה כזית, ואפילו בריה כלשהו אםأكلה – חייב מלכות מפני חסיבותה, וכיון שיש בה מלכות בכלשהו החמירו חכמים גם בביטולה (ערוה"ש שם בשם ראשונים). לאור זאת, יש לעיין בעניין תריפסים שוגם אם אדם ינסה לאכול תריפס כיחידה עצמאית אין אפשרות מרובה קטנותו לאוכלו באופן רגיל ונורמלי מכיוון שאינו אפשרות לא ללעוס אותו, לא לחוש בטumo ואך לא לחוש בבליעתו כמו בשאר מאכלים, וממילא מספקא לי טובא אם אדם שיכניס לפיו תריפס ויבלענו יתחייב מלכות, שהרי אין חייבם על אכילת מאכלות אסורות אם לא נאכלו דרך הנהה (רמב"ם הל' מאכ"א פ"יד ה"י-ה"ב), ובתריפס נראה שמרובה קטנותו כלל אי אפשר לחוש באכילתבו ובבודאי שלא בהנתנו או טumo וככל לא ניתן לשולט לא על לעיסתו ולא על בליעתו (ודראה דעת תורה י"ד סי' פד סע"ד) ואם אמ衲ם כך, הרי שקו"ו שאין כל מקום לומר שיש בו חשיבות האוסרת אותו בתערכות גם ביותר מחד בשישים.

6. מצד שני, אם הבריה נבלעה בשלמותה ללא לעיסה יש לצד לקולא מלחמת האמור בהערה הקודמת. וכ"כ בדעת תורה שהובא לעיל.

אשר על כן, מסקנת הדברים היא, שמצאנו באחרונים שנקטו הלכה למשה, שיש מקום להקל בתՐיפס או בכנימה שתערבו בהיתר ולהתיר את המאכל מן הדין, ולא לדון בהם דין בריה האוסרת את התערובת בכלשהו.

ה. דין יrokes המוחזקים בנסיבות שלא נבדקו כל צרכם

עד כאן דנו במקרים בהם ידוע בוודאות גמורה שבירקות מעורבים תՐיפסים, כנימות וכיוצא ב'. לעומת זאת, המציאות עליה אנו נתונים היא של שימוש בירקות שדריכם להתלייע או במקרה הגרווע בירקות המוחזקים בנסיבות, דהיינו, שבמקרים רבים או יותר ניתן למצוא נגיעה בסוג זה של יrok, אך לא מדובר בגדר ודאי. במקרים כאלו יש חובת בדיקה על מנת להבטיח שאין נגיעה או על מנת להסיר את השרצים המעורבים בירק. במקרה והירק לא נבדק כלל או שהוא נבדק באופן לא מספק אז אנו נכנסים לשאלת כשרות הירק, ובוואדי שקרה זהה, בו לא ברור וידוע שיש חרקים – קל יותר מבחינה הלכתית מ מצב בו דנו עד כה שבו בוואדי נתערבו שרצים⁷. במצבה בה אנו דנים בעת, יש נקודות נוספות להיתר, וככלහן:

1. אם יש ספק אם יש בריה בתערובת הרי שיש מקום להקל כדי ספק זרבנן (במיוחד כשיש לצרף את כל הדעות דלעיל שאולי לא מדובר כלל בבריה). ק"ו כאשר יש ספק ספריא, כגון – ספק היו בו חרקים וספק נימוחו בשטיפת הירק שיש מקום להקל אפילו כאשר יש חשש לאיסור תורה (רש"א בתו"ב מובא בב"י י"ד סי' פד). ואף בירקות המוחזקים בתולעים שאין לצרף ספק היו בו חרקים⁸ מכיוון שהם מוחזקים בהם חרקים (חכ"א וש"ז שם), יתכן ובדיקה שטחית אף שלכתהילה אינה מספקת, הרי שלענין ספק היו חרקים היא מספקת מכיוון שסוף סוף בבדיקה שטחית לא נראה חרקים.
2. אם יrok החיב בבדיקה (משמעותו להתלייע) לא נבדק – הרי הוא בחזקת היתר כמו למשל בהמה שנשחתה וחיבת בדיקה ובא זאב ולקח בני מעיה שמעמידים אותה בחזקת היתר⁹.
3. לעניין רמת הבדיקה הנחוצה על מנת להתיר את הירק המוחזק בתולעים הרי ברור שבדיקה לא צריכה להיעשות תחת מיקרוסkop או תחת שולחן או, וגם לא במשימוש רב המאבד את צורת הפרי מכל וכל. ולכארה, אם אדם רגיל ומגדולי האחرونים מצאו סיבות להקל ולהתיר גם כאשר היה ברור שהירקות נגועים. בעל הכרתי ופלתי כתוב: "בעו"ה במדיניות הללו בימים החמים ממש אין פרי ומchia ומזון וכדומה שאין בו ריח ואינו אפשר כמעט לבודקן". ובעל המשכונות יעקב כתוב (ס"י לו): "יש מקום לסמוד על זה בעניין המילבן... אשר מנהג היתר לאכול כמה ושראי אוכלן אף שקרוב לוודאי יש בהם מילבן ודרבן בכך". ובסיום כתוב: "היווצה מדברנו שהמנוג לאכול כמה בימות החמה אין בו איסור מדינה וכבר אמרנו הראיות הנראות ברורות ו邏輯יות". וכן כתוב הכתב ספר י"ד סי' ג' (יעיין להלן בסוף פרק).
4. ברוב יrokes העלים אין נגיאות של מעלה מחמשים אחוזו באופן שנחיזיקם באיסור.
5. רש"א שם, וראה בחכ"א סי' לח ס"ק כב ובהגה בש"ך שם שمعدיף לדמותו לנאהדה הריה.

התבונן בירק בהתקבוננות קלה ונורמלית ולא זיהה כל שرز, יש מקום לומר, שההתורה לא נתנה למלאכי השרת, ואין אלו מחייבים להביא יرك או פרי לבדיקה אצל מומחה, או למעבדת חרקים המתמחה בכך ועורכת בדיקות תחת שולחן אוור. וגם אין חובה מהדין אף שאולי יש בכך הידור חשוב, לבדוק כל עלה או כל פרי בדקוק ממש דקotas ארכוכות. ולענין זה יש מקום להשווות את היחס בין רמת הבדיקות ומספרן לכתילה בשבועה נקיים, ובין הבדיקות שימושיות בדיעבד. ואף שלכתילה יש לבדוק בדקוק בדקוקות וביסודות פעמיים ביום, ומ"מ בדיעבד יוצאים ידי חובה גם מפחות מכך.

אוצר החכמה

ג. מסקנות

מכל האמור נראה, שככל מקורה שבו החרקים והתריפסים לא נראים בהדייא לעיניים וכפי שהמציאות בדרך כלל בחסה כרוב ועוד, ובוודאי אם הירקות עוברים בדיקה שטחית ושתיפה ונקיוי למי מלך או שאר שיטות שנางו בהם ישראל לפני היות יركות מגידול מיוחד, הרי שאין מקום למנוע מליתן עליהם הקשר גם אם ידוע וברור שבאופןם הללו לא מצליחים תמיד להימלט לחלוין מכח שבתבשיל, מאפה ואפילו בסולט יישארו תריפסים. ועל כך יש להמליץ את דברי בעל האג"מ שהבאתי בדברי הקודמים שאין להחר להוציאו לעל הראשוניים שאכלו איסורים, ושיש חשיבות גדולה בהלכה למנהג העם והציבור שעד לאחרונה לא דקרו בדבר. או את דברי הגרש"ז אויערבך במנחת שלמה ש"לא מסתבר שהראשוניים כמלאכיהם ח"ז נכשלו בזה, כי לא ברור כלל מה שאומרים שהוא נתחדש רק בזמןנו מפני הריטוס והזיבול הכימי".

זו שורת הדין¹⁰, לפחות, למ"ד שורות הדין היא שיש להתיר חלב נקרים או אבקת חלב נקרים (או להתיר גלטיין, או לסמן בשבייעת על היתר המכירה הכללי ועוד). כמובן, שיש בהחלט מקום ודעתם גם להחמיר, ומצאנו מי שמחמירם בגדר התערובת, באיסור ביטול איסורים ומהטעם שמדובר בבריה שאינה בטילה. لكن לענ"ד אף שלרמת "מהדרין" אין לסמן על שורת ההיתרים שהובאו לעיל, הרי שלכשרות רגילה, שאין מקפידים לצאת י"ח כל הדעות והשיטות – אי אפשר לדוש אולטמטיבית מעבר לשורת הדין.

10. וככלשון בעל האג"מ: "שמעתי איש אנשים אמרו בשם איזו סבורה בעניין התולעים הקטנים שנודע שנמצאים בהרבה ממני הירקות. והנה ידוע שלא אמרתי בזה שום הכרעה, ולהיפך דעתינו יותר להקל" והוסיף: "בלי לעין היטב בדבר א"א להכריע לחומרא ולפרנס שיש איסור בדבר, וכל שכן שאין רצוני שיזכירושמי כאחד מהאוסרים".